

СВІТ ОЧИМА КОТА МУРА (ЗА РОМАНОМ Е.Т.А. ГОФМАНА «ЖИТТЄВА ФІЛОСОФІЯ КОТА МУРА»)

Ернст Теодор Амадей Гофман – відомий німецький письменник і композитор. Це яскрава фігура німецького романтизму, чудовий майстер казки і фантастичної новели. Від природи мав універсальні здібності в різних галузях мистецтва. Був автором першої німецької романтичної опери, диригентом, професійним музичним критиком, музикантом і чудовим юристом. Вражає не те, настільки різнопланові здібності могли поєднатися в одній людині, а те, що в кожній із галузей Гофман вирізнявся високою професійністю. Ернст Теодор Амадей Гофман є єдиним романтиком, ім'я якого вже у ХІХ ст. одержало світову відомість і продовжує зберігати її до наших днів. Творчість Гофмана, яка відобразила усю глибину протиріч і тенденцій розвитку післяреволюційної епохи, вписала в історію розвитку німецької літератури особливу і неповторну главу. Але вершиною творчості письменника багатьма критиками й літературознавцями визнається його роман «Життєва філософія кота Мура».

Мета статті – на основі аналізу твору і вивчення літературознавчої літератури з цього питання надати загальну характеристику образу кота Мура.

Роман складається із хаотично перемішаних сторінок щоденника освіченого кота Мура і сторінок життєпису романтика композитора Крейсера. «Фантом роздвоєння, який усе життя переслідував його душу і розум, Гофман утілює в нечувано зухвалу художню форму. Він не просто помістив два життєписи під однією обкладинкою, але ще і перемішав їх. При цьому обидва життєписи відбивають одну і ту ж епохальну проблематику, один предмет подається в двох різних освітленнях» [1; 43]. Перші дві частини були написані у 1821 році. Третя частина, що заповідалась у післямові до другого тому, так і не побачила світ. Твір залишився незавершеним. Він став своєрідною спробою синтезу елементів сатиричної казки і епічної оповіді. У ньому об'єднані два самостійні сюжети з двома героями – кіт Мур і капельмейстер Крейслер.

Світ фантастики зовсім зник зі сторінок роману, вся увага автора зосереджена на реальному світі, на конфліктах, які відбувалися в сучасній йому Німеччині. «Увесь кошачо-собачий світ у романі – сатирична пародія на німецьке суспільство: аристократію, чиновників, студентські угруповання, на поліцію тощо. Мур думав, що він визначна особистість, вчений, поет, філософ, а тому літопис свого життя вів «з повчанням кошачої молоді». Але в дійсності Мур був уособленням «гармонійного нахаби», який такий ненависний романтикам» [4; 42].

У кота Мура був його реальний прототип - вихованець самого Гофмана. Тварина відрізнялася на рідкість кмітливою вдачею і незвичайно привабливою зовнішністю. «Кіт Мур не рядовий філістер, це тип «освіченого» філістера – він філософ, поет, мораліст. Він більше схильний до піднесених роздумів, ніж до живої практичної діяльності» [2; 225]. Життєва філософія кота складалася на горищі, яке було його батьківщиною і школою. Якби високо не летіла «крилата думка» Мура, в кінцевому результаті вона поверталася до буденних проблем ситої їжі, пухкенького ліжка і приємних розваг. Портрет Мура постає перед читачем у всій своїй красі: «За ними на солом'яній маті, згорнувшись клубочком, спав кіт, якого справді можна було назвати дивом котячої вроди. Сірі й темні смуги, що бігли вздовж спини, на потилиці поміж вухами сходились до купи, а на лобі утворювали найдокладніші ієрогліфи. Так само посмужений був і розкішний хвіст, напрочуд довгий і товстий. До того ж пишне котове хутро так блищало й мінлося в сонячному промінні, що між темними і сірим проглядали ще й вузькі золотаві смужки» [3; 22]. Кіт вже уявляв в себе на голові докторську шапочку, вже бачив себе на кафедрі поміж студентами.

У творі розкривається вся історія появи на світ кота-філософа, його спогади про матір, стосунки з собаками і кішками. Для Мура найпривабливішим місцем у кімнаті господаря був завжди заставлений книжками і рукописами письмовий стіл. «Яка ж то втіха була сидіти серед рукописів та книжок і порпатися в них! [3; 26]. Мур читав і писав тільки вночі, адже від усіх старанно приховував свої навички і вміння, бо одного разу собака видав його освіченість людям. Дуже цікаво спостерігати, як Мур перебуває у стані закоханості і які думки висловлює з

приводу цього почуття: «Мабуть, я ще нікого не кохав і не кохаю, бо певний, що ще ніколи не був у такому стані, який описують багато поетів. Щоправда, їм не можна дуже довіряти, але, виходячи з того, що я знаю і що читав про кохання, то це, властиво не що інше як психічна хвороба, яка в людей прибирає певної форми божевілля і виявляється в тому, що вони вважають когось зовсім не тим, ким він є насправді» [3; 105]. У Мура розпочалися стосунки з Місміс. Ідилію першого любовного побачення переривають і затьмарюють два її огидних кузени: вони жорстоко б'ють Мура і скидають його в стічну канаву. Образ Місміс переслідує його, він складає в її честь гімни і мадригали. Попри все Мур і Місміс знову зустрічаються під місяцем, ніхто їм не перешкоджає співати дуєтом. Кіт вирішує застосувати радикальний засіб від подальших амурних мук: пропонує своїй прекрасній дамі лапу і серце. Так, як і в людей, в котів вогонь кохання погас. Місміс зрадила Муру з котом-ловеласом. Вони зізнаються одне одному в серцевому охолодженні - і вирішують йти далі кожен своїм шляхом. Мура підхоплює хвиля ще більшої жадою до наук і образотворчих мистецтв. Хоча пізніше він вкотре куштує смак кохання і зустрічається з різними неприємностями.

З дописки видавця ми дізнаємося, що розумного kota Мура посередині його прекрасного життєвого шляху забрала невблаганна смерть. «Він помер уночі з двадцять дев'ятого на тридцять листопада після недовгих, але тяжких страждань, виявивши спокій і витримку справжнього мудреця. Це ще один доказ того, що з передчасно дозрілими геніями виходить не все гаразд: вони або зарані в'януть, втрачають характер, стають бездушними і губляться в масі, або довго не живуть» [3; 356].

«Художній талант Гофмана, його гостра сатира, тонка іронія, його милі дивакуваті герої, натхненні пристрастю до мистецтва ентузіасти здобули йому міцні симпатії сучасного читача»[5;82].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апенко Е.М. История зарубежной литературы XIX века – М.: Проспект, 2001. – 416с.
2. Балашов Н.И. «История немецкой литературы: том 3 – М.: Наука, 1966. – 585с.
3. Гофман Е.Т.А. Життєва філософія kota Мура – К.:1983. – 372с.
4. Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 400с.
5. Соловьева Н.А. История зарубежной литературы XIX века: – М.: Высшая школа, 1991. – 637с.

Тимощук М.

Науковий керівник – доц. Ситко Л.М.

ПИСАТЕЛЬ-ВРАЧ И ПИСАТЕЛЬ-ПАЦИЕНТ: ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА

Цель нашей статьи – раскрыть мастерство психологического анализа в рассказе В.М. Гаршина «Красный цветок» и повести А.П. Чехова «Черный монах». Насколько нам известно, в литературоведении пока не предпринималась попытка сопоставить стилевую индивидуальность этих двух писателей на материале произведений, в которых изображена патологическая психика человека.

Прежде чем говорить о приемах раскрытия внутреннего мира человека В.М. Гаршиным и А.П. Чеховым, нам необходимо на теоретическом уровне осмыслить сущность психологизма как эстетического свойства.

Писателями-психологами исследователи называют тех авторов, в произведениях которых выдержаны все три критерия психологизма: 1) психологическое изображение является основным способом, с помощью которого писатель раскрывает, познает изображаемые им характеры героев; 2) психологическое изображение несет на себе значительную смысловую нагрузку, раскрывая особенности проблематики и пафоса произведения; 3) психологическое изображение имеет достаточно большой объем. Заметим, что в литературе параллельно существуют «психологический и непсихологический способы художественного освоения реальности, и они равноценны с эстетической точки зрения» [4, 5].

Конкретные приемы словесного воссоздания внутреннего мира героя художественного произведения, в конечном счете, сводятся к двум формам: прямой и косвенной. Исследователь